

Bilaga 2. Åtgärdsplan (2025–2027)

Redovisning av regeringsuppdraget Förvaltning av europeisk ål (HaV 2024-000001)

Åtgärdsplanen anger åtgärder som prioriteras för genomförande 2025–2027, i syfte att verkställa den nationella förvaltningsplanen för europeisk ål som fastställs, följs upp och rapporteras i enlighet med EU:s förordning (EG 1100/2007). Åtgärdernas finansiering och detaljerade utförande utarbetas vidare av ansvariga myndigheter. Utöver de åtgärder som listas här, kan även andra åtgärder komma att genomföras för att verkställa förvaltningsplanen.

Åtgärdsområde	Åtgärd
7.1. Öka vandringsmöjligheter, tillgänggöra livsmiljöer och minska turbindödlighet	1. Vägledning för konnektivetslösningar i vattendrag
7.1. Öka vandringsmöjligheter, tillgänggöra livsmiljöer och minska turbindödlighet	2. Krav genom prövning och tillsyn av vattenverksamheter
7.1. Öka vandringsmöjligheter, tillgänggöra livsmiljöer och minska turbindödlighet	3. Uppföljning av villkor i tillstånd för vattenverksamhet
7.1. Öka vandringsmöjligheter, tillgänggöra livsmiljöer och minska turbindödlighet	4. Reglering och vägledning om utsättning av ål
7.2. Minska fiskets påverkan	5. Regional anpassning av påverkan från fiske
7.2. Minska fiskets påverkan	6. Översyn av tillåtna fiskeredskap
7.2. Minska fiskets påverkan	7. Fördjupad analys av olagligt ålfiske och handel med ål, samt möjligheter till förbättrad regelefterlevnad
7.2. Minska fiskets påverkan	8. Förtydligt bemyndigande och samordning för kontroll och tillsyn av ålfiske och handel med ål
7.2. Minska fiskets påverkan	9. Fortsatta och förstärkta insatser för kontroll och tillsyn av ålfiske och handel med ål
7.2. Minska fiskets påverkan	10. Information om regler för ålfiske och handel med ål
7.2. Minska fiskets påverkan	11. Art- och ursprungsspecifik rapportering av handel med ålprodukter
7.2. Minska fiskets påverkan	12. Översyn av rapporteringskrav för landning och sumpning av ål
7.3 Förstå och hantera andra påverkansfaktorer	13. Förbättra kunskap om påverkan från säl och skarv på ålbeståndet
7.4. Förbättra beståndsövervakning	14. Förbättrad kunskap om förekomst av gulål på kusten
7.4. Förbättra beståndsövervakning	15. Förbättrad kunskap om utvandring av blankål från Östersjön

1. Vägledning för konnektivetslösningar i vattendrag

Åtgärdsområde

Öka vandringsmöjligheter, tillgänggöra livsmiljöer och minska turbindödlighet

Förvaltningsområde

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

Glasål (ålyngel), gulål och blankål

Motivering

Olika typer av vandringshinder, som exempelvis vattenkraftverksamheter, fragmenterar vattendragen. I många vatten saknas passage upp- och nedströms för fisk och andra organismer. Det hindrar arter som behöver förflytta sig i vattendragen för att leka, söka föda eller övervintra. Vattenkraften medför även att ål som satts ut uppströms till stor del dör i turbinerna när de vandrar ut till havet som blankål.

Flertalet vandringshinder saknar tillstånd som innehåller villkor som är förenliga med nu gällande miljölagstiftning, exempelvis kravet på bästa möjliga teknik. Det gäller både vandringshinder i form av vattenkraftverk men även andra typer av vandringshinder. För de verksamheter som har tillstånd som fastställer hur vattenverksamheten får bedrivas, är tillstånden ofta utfärdade innan miljöbalken trädde i kraft. Flertalet bedrivs med stöd av så kallade äldre rättigheter (exempelvis urminnes hävd eller privilegiebrev). I de flesta fall saknas krav på galler som kan styra vandrande fiskarter förbi turbiner. Många av villkoren är dessutom baserade på äldre teknik och/eller hur beståndssituationen såg ut när domen meddelades. Ytterligare vägledning på området behöver tas fram eller anpassas för att beskriva vilka skyddsåtgärder och försiktighetsmått som bör krävas i ett tillstånd och vid installationer av passager.

I vissa reglerade vatten utan ordnade nedströmpassager för ål är infångning och transport (trap and transport) en förutsättning för att hindra att ålen dör vid utvandringen till havet. För att åtgärden ska uppnå sitt syfte, behöver ålen ha nått blankålsstadiet och ha de fysiologiska förutsättningar som krävs för att den ska kunna påbörja lekvandringen. I samband med fångst, sumpning och transport så ska ålen hanteras på ett sätt som inte ger upphov till skador eller annan negativ påverkan på ålens förutsättningar för fortsatt vandring.

Resultatmål

Nya och uppdaterade vägledningar för tillsyn och prövning av vattenverksamheter.

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (effektmål)

Minskad dödlighet av ål till följd av vattenverksamhet.

Ökad blankålsutvandring i reglerade vattendrag.

Ökade tillgång på livsmiljöer i sötvattensområdena för naturligt invandrande ål.

Ansvariga myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten

Genomförande

Havs- och vattenmyndigheten behöver:

- Se över och uppdatera sin vägledning för utformning av fisk- och faunapassager med exempelvis utvecklad information om nedströmspassager. Vägledningen kan nyttjas av myndigheter för att kunna bedöma vilka skyddsåtgärder och försiktighetsmått som bör krävas i ett tillstånd. Arbetet med översyn av befintlig vägledning har inletts 2025 genom uppdrag till länsstyrelsernas fiskeutredningsgrupp (FUG).
- Sammanställa kunskap om bästa möjliga tekniker för funktionella passagelösningar för ål.
- Ta fram en nationell vägledning för fångst- och återutsättning (så kallad trap-and-transport) av blankål.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden: Miljöbalken och fiskelagstiftningen. Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen.

2. Krav genom prövning och tillsyn av vattenverksamheter

Åtgärdsområde

Öka vandringsmöjligheter, tillgängliggöra livsmiljöer och minska turbindödligheten

Förvaltningsområde

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

Glasål, gulål och blankål

Motivering

Vattenverksamheter i form av vattenanläggningar utgör vandringshinder som fragmenterar vattendragen. I många vatten saknas passagemöjligheter upp- och nedströms för fisk och andra organismer. Det hindrar fisk som behöver förflytta sig i vattendragen för att leka, söka föda eller övervintra. Utöver bristande konnektivitet i vattendrag kan vattenkraftverk även medföra att ål som satts ut uppströms dör i turbinerna när de vandrar ut till havet som blankål.

En stor andel av vattenkraftverken har äldre vattendorar, det vill säga beslut i domstol eller motsvarande som fastställer hur en vattenverksamhet får bedrivas. I de flesta fall saknas krav på galler som kan styra vandrande fiskarter förbi turbiner. Många av villkoren är dessutom baserade på äldre teknik och/eller hur beståndssituationen såg ut när domen meddelades.

All vattenkraft i Sverige ska omprövas och förses med moderna miljövillkor. Omprövningarna sker enligt en nationell plan (NAP). I varje omprövning behöver hänsyn tas så att naturligt invandrande ålyngel ges möjlighet att ta sig upp till lämpliga uppväxtmiljöer samt ges möjlighet att återvandra som blankål. För verksamheter som inte ingår i NAP bör tillsynsmyndigheten initiera omprövning så att verksamheterna åtgärdas samordnat med de verksamheter som omprövas enligt NAP. För verksamheter som saknar tillstånd bör tillsynsmyndigheten bedöma om det är möjligt att via tillsynen åstadkomma åtgärder, exempelvis föreläggande om tillstånd med villkor särskilt för ål. Även för dessa ska tillsynsmyndigheten förhålla sig till tidplanen enligt NAP.

Resultatmål

Förbättrande konnektivetslösningar för upp- och nedströmsvandrande ål.

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (Effektmål)

Minskad dödlighet av ål till följd av vattenverksamhet.

Ökad blankålsutvandring i reglerade vattendrag.

Ökade tillgång på livsmiljöer i sötvattensområdena för naturligt invandrande ål.

Ansvariga myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten

Tillsynsmyndigheterna

Genomförande

Mark- och miljödomstolarna avgör vid prövning av vattenverksamhet vilka villkor som ska fastställas för att förbättra upp- och nedströmsvandring för ål.

Havs- och vattenmyndigheten behöver:

- Delta i domstolsprövningar i mål som är av principiellt viktig karaktär för att tillförsäkra passage för ål i de prioriterade områden enligt den nationella förvaltningsplanen för ål.
- I likhet med vad som föreslogs i till exempel slutredovisningen av regeringsuppdraget "Uppdrag att följa upp och analysera arbetet med att förse vattenkraften med moderna miljövillkor" föreslå till regeringen att införa generella föreskrifter med krav på fria vandringsvägar förbi övriga vandringshinder (det vill säga vandringshinder som inte kopplar till vattenkraft).

Tillsynsmyndigheten behöver vid tillsyn och prövning:

- Ställa krav på verksamhetsutövarna att installera funktionella upp- och nedströmspassager för ål förbi vandringshinder. Särskild hänsyn ska tas till blankålens möjlighet att återvandra ut till kusten och möjlighet att bidra till reproduktionen.
- Ställa krav på att verksamhetsutövare att rapportera antalet döda blankålar samt antalet naturligt uppvandrande ålyngel i vattendragen i kontrollprogram. Sådan information är viktig för beståndsuppskattning och för att vidta effektiva åtgärder för att öka blankålsutvandringen.
- Identifiera övriga vandringshinder och initiera tillsynsåtgärder för eventuell avveckling alternativt återskapa fri passage förbi vandringshindren.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden: Miljöbalken och naturrestaureringsförordningen. Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen

3. Uppföljning av villkor i tillstånd för vattenverksamhet

Åtgärdsområde

Öka vandringsmöjligheter, tillgängliggöra livsmiljöer och minska turbindödligheten

Förvaltningsområde

Västerhavet (kustområde)

Östersjön (kustområde)

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

Glasål, gulål och blankål

Motivering

En god efterlevnad och uppföljning är avgörande för att regler och lagstiftning ska få avsedd effekt. Ändamålsenliga åtgärder behöver identifieras och åtgärder behöver anpassas för ett effektivt genomförande av förvaltningsplanen för ål. Uppföljning av vidtagna åtgärder kräver även att det finns tillräckligt med resurser som kan utföra arbetet på tillsynsmyndigheterna.

Resultatmål

Utvärderingar av villkor i beslutade domar.

Uppföljning av fiskpassager (funktionalitet och ändamålsenlighet).

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (effektmål)

Minskad dödlighet av ål till följd av vattenverksamhet.

Ökad blankålsutvandring i reglerade vattendrag.

Ökad tillgång på livsmiljöer i sötvattensområdena för naturligt invandrande ål.

Ansvariga myndigheter

Tillsynsmyndigheterna

Genomförande

Tillsynsmyndigheterna behöver:

- Kontinuerligt följa upp villkoren avseende ål i gällande domar genom att kontrollera att åtgärden som anges är utförd i rätt tid, i enlighet med dom samt erhåller erforderlig funktion och är ändamålsenlig.
- Se till att verksamhetsutövaren bedriver egenkontroll för att kunna utvärdera effekterna av genomförda åtgärder och vid behov vidta åtgärder för att förebygga och minimera risken för att ålens passage förbi vandringshindret försvåras eller hindras.
- Säkerställa att verksamhetsutövare underhåller installerade upp- och nedströmpassager för ål. Detta för att säkra att installationerna och vidtagna åtgärder är ändamålsenliga och uppfyller sitt syfte.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden: Miljöbalken. Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen

4. Reglering och vägledning om utsättning av ål

Åtgärdsområde

Öka vandringsmöjligheter, tillgängliggöra livsmiljöer och minska turbindödligheten

Förvaltningsområde

Västerhavet (kustområde)

Östersjön (kustområde)

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

Glasål, gulål och blankål.

Motivering

Ål som sätts ut i inlandsvatten, uppströms vandringshinder, har i många fall inte möjlighet att vandra ut och bidra till lekbeståndet.

Åtgärder eller ändrade krav behöver vidtas för att ål som flyttas ska kunna vandra ut som blankål och därmed bidra till beståndets återhämtning. Hänsyn behöver samtidigt tas till nationella åtgärder som godkänts av EU, avseende regler för sjukdomsfri status för vissa smittsamma sjukdomar.

Resultatmål

Ändrade föreskrifter

Vägledning om utsättningar av ålyngel som bevarandeåtgärd

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (Effektmål)

Minskad dödlighet av ål till följd av utsättningar.

Ansvariga myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten

Genomförande

Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter som reglerar utsättning och flyttning av fisk ses över så att ål endast får sättas i vattenområden där den kommer ha möjlighet att vandra ut som blankål och bidra till reproduktionen.

Som vägledning för utsättningar av ål ska Havs- och vattenmyndigheten publicera myndighetens utvärdering av ålutsättningars effektivitet och deras potentiella bidrag till beståndet som fortsatt bevarandeåtgärd (delrapport till regeringsuppdraget om förvaltning av europeisk ål).

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden: Utsättning och flyttning av fisk, djurhälsa. Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen.

5. Regional anpassning av påverkan från fiske

Åtgärdsområde

Minska fiskets påverkan

Förvaltningsområde

Östersjön (kustområde)

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

Gulål och blankål

Motivering

Fiskets omfattning behöver kontinuerligt ses över och anpassas för att begränsa påverkan och öka effekten av olika förvaltningsåtgärder med hänsyn till förvaltningsplanens mål.

Syftet med åtgärden är att den samlade effekten av de åtgärder som införs för att skydda ålen inte ska motverkas. Det kan bland annat handla om att ta bort undantag för fritidsfiske i vissa utpekade vattendrag, anpassning av fisketider utifrån ålens lekvandring eller tillåtna fångstmängder i vissa fisken.

Resultatmål

Ändrade föreskrifter

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (effektmål)

Minskad påverkan från fisket och en ökad utvandring av blankål.

Ökad effekt av åtgärder för att vandringsmöjligheter, tillgängliggöra livsmiljöer och minska turbindödligheten, på utvandringen av blankål.

Ansvarig myndighet

Havs- och vattenmyndigheten

Genomförande

Fiskets fångster och relativa påverkan på lokala och regionala delbestånd av europeisk ål följs upp kontinuerligt, vilket kan leda till att gällande bestämmelser för fiske efter ål löpande revideras.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden: Fiskelagstiftningen. Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen.

6. Översyn av tillåtna fiskeredskap

Åtgärdsområde

Minska fiskets påverkan

Förvaltningsområde

Östersjön (kustområde)

Västerhavet (kustområde)

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

Gulål och blankål

Motivering

Ål fångas oavsiktligt i vissa fiskeredskap och för vissa redskap förväntas överlevnaden för återutsatt ål vara låg. Det kan handla om bifångst av ål vid fiske efter andra arter eller fångst av gulål under tillåtet minimimått i långrevsfiske, eller fångst i otillåtna ålkistor som kan hindra blankålens vandring nedströms. Kunskapen om förekomster och användning av sådana fiskeredskap i sötvatten och på kusten behöver förbättras och gällande regelverk behöver ses över.

Resultatmål

Ändrade föreskrifter

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (effektmål)

Minskad påverkan från fisket och en ökad utvandring av blankål.

Ansvariga myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten

Länsstyrelserna

Genomförande

Sammanställa kunskap om oavsiktlig fångst av ål i fisket, samt möjligheter till och effekter av vidare reglering.

Se över reglerna för redskap som oavsiktligt fångar ål vid fiske efter andra arter eller som bedöms orsaka hög dödlighet för ål som omfattas av krav på återutsättning.

Tillsynskampanj för att se till att bestämmelser gällande fiskeredskap som fångar ål efterlevs.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden: fiskelagstiftningen. Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen.

7. Fördjupad analys av förekomst av olagligt ålfiske och handel med ål, samt möjligheter till förbättrad regelefterlevnad

Åtgärdsområde

Minska fiskets påverkan

Förvaltningsområde

Östersjön (kustområde)

Västerhavet (kustområde)

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

(Glasål), Gulål, Blankål

Motivering

Omfattningen av olaglig handel med ål är svår att uppskatta men tillslag visar att det är en verksamhet som fortgår. Det behövs en bättre överblick och förståelse av förekomst, omfattning och risker för olagligt fiske och handel för att ansvariga myndigheter och andra relevanta aktörer ska kunna identifiera ändamålsenliga motåtgärder. En ökad förståelse av bakomliggande drivkrafter behövs även för att om möjligt utveckla incitament i syfte att åstadkomma en beteendeförändring.

Resultatmål

- Fördjupad kartläggning och analys av förekomst, risker och hantering av olagligt fiske och handel med ål.
- Rekommendationer om möjliga åtgärder som kan beaktas vid planering av vidare insatser.

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (Effektmål)

Minskad dödlighet av europeisk ål till följd av olagligt fiske och handel.

Ansvariga myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten (samordnande)

Jordbruksverket

Kustbevakningen

Livsmedelsverket

Länsstyrelserna

Naturvårdsverket

Tullverket

Genomförande

Analysen kan potentiellt läggas ut som ett uppdrag till forskningsinstitution eller annan lämplig instans, men ska genomföras med tydlig styrning och bidrag från de myndigheter som har ett förvaltningsansvar för att stävja olagligt fiske och handel med ål, samt i dialog med branschaktörer (t.ex. fiskhandel, fiskare, m.fl.), relevanta expertinstanser (t.ex. Brå,) och koppla an till andra relevanta pågående processer inom t.ex. spårbarhet och fiskerikontroll där fler myndigheter kan vara berörda (t.ex. Kommuner, Polismyndigheten).

En viktig del av analysen är att kartlägga värdekedjor för ålfiske och handel för att identifiera risker för och förekomst av regelbrott, samt eventuella behov för och möjliga åtgärder för att uppnå bättre regelefterlevnad. Gränsöverskridande handel inom EU och med tredje land bör omfattas i kartläggningen. Behov av och möjligheter för att förbättra rapportering av fiske och handel som en del av analysen. Förutom tillsyn och kontrollåtgärder så ska analysen även beakta och identifiera andra typer av åtgärder som skulle kunna bidra till att åstadkomma effektiv regelefterlevnad.

Finansiering och detaljerat utförande av åtgärden utarbetas vidare av ansvariga myndigheter.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden: Fiske och fiskerikontroll, artskydd, samt handel och livsmedel. Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen.

8. Förtydligat bemyndigande och samordning för kontroll och tillsyn av ålfiske och handel med ål

Åtgärdsområde

Minska fiskets påverkan

Förvaltningsområde

Östersjön (kustområde)

Västerhavet (kustområde)

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

Gulål, blankål

Motivering

Omfattningen av olagligt fiske och handel med ål är svår att uppskatta men tillslag visar att det är en verksamhet som fortgår. Lagstiftning inom olika förvaltningsområden ställer specifika krav och tilldelar ansvar för kontroll och tillsyn av regler och åtgärder gällande ål, till exempel inom fiske, handel, artskydd och vattenverksamhet. För att säkra en effektiv tillsyn och kontroll av fiske och handel med ål, krävs en tydlig ansvarsfördelning, kunskapsbaserad planering av insatser, och samordning mellan ansvariga myndigheter.

Resultatmål

- Förtydligat bemyndigande för berörda myndigheters tillsyn och kontroll av ålfiske och handel med ål.
- Vägledning inom respektive lagstiftningsområde och/eller uppdaterat samlat handläggarstöd för kontroll och tillsyn av fiske och handel med ål.
- Kontroll och tillsyn av fiske och handel med ål inarbetad i nationella riskbaserade kontrollplaner för olika sakområden.
- Utvecklade samverkansformer för myndigheter med ansvar för kontroll av fiske eller handel med ål.

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (Effektmål)

Minskad dödlighet av europeisk ål till följd av olagligt fiske och handel

Ansvariga myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten (samordnande)

Jordbruksverket

Kustbevakningen

Livsmedelsverket

Länsstyrelserna, inklusive förordnade fisketillsynspersoner

Naturvårdsverket

Tullverket

Genomförande

- Kartlägga och vid behov revidera eller inrätta nya rutiner, strukturer och verktyg för samverkan och samordning av tillsyn och kontroll av ålfiske och handel. Kopplar till fördjupad analys.
- Undersöka, och vid behov se över, bemyndigande för kommuner och länsstyrelser för att stärka tillsyn och kontroll av ålfiske och handel. Beroende på vad den pågående fiskelagsutredningen kommer att föreslå, kan fördelningen av ansvaret för fiskerikontrollen, komma att behöva förtydligas. Oavsett vad en översyn av bemyndigandena för fiskerikontrollen kommer fram till, så har en hemställan redan lämnats av Havs- och vattenmyndigheten till regeringskansliet om att utöka kommunernas och Livsmedelsverkets ansvar för fysisk kontroll av spårbarhet.
- Se över behov av ytterligare vägledning inom respektive lagstiftningsområde och/eller uppdaterat handläggarstöd för tillsyn och kontroll av fiske och handel med ål. Kopplar till nationell strategi för tillsyn enligt miljöbalken 2026–2029 som tagits fram av Naturvårdsverket och väntas publiceras tidig höst 2025. Förstärkt tillsyn av handel med ål är en av de åtgärder som föreslås i strategin, inbegripet förslag att det befintliga handläggarstöd som togs fram 2016 inom Miljösamverkan Sverige ska uppdateras.
- Genomföra utbildningsinsatser för relevant myndighetspersonal samt förordnade fisketillsynspersoner i tillämpningen av lagstiftning, vägledning, rutiner och samverkan.
- Årliga avstämningar mellan ansvariga myndigheter av planering och uppföljning av kontrollinsatser, samt för att dela kunskap.

Åtgärden *Fördjupad analys av olagligt ålfiske och handel* ska bidra med underlag.

Finansiering och detaljerat utförande av åtgärden utarbetas vidare av ansvariga myndigheter.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden: Fiske och fiskerikontroll, artskydd, samt handel och livsmedel. Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen.

9. Fortsatta och förstärkta insatser för kontroll och tillsyn av ålfiske och handel med ål

Åtgärdsområde

Minska fiskets påverkan

Förvaltningsområde

Östersjön (kustområde)

Västerhavet (kustområde)

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

Gulål, blankål

Motivering

Omfattningen av olagligt fiske och handel med ål är svår att uppskatta men tillslag visar att det är en verksamhet som fortgår. Fortsatta och förstärkta insatser för att stoppa olagligt fiske och handel är en förutsättning för att åtgärder för att förbättra vandringsmöjligheter, och för att nuvarande begränsning av lagligt fiske, ska få effekt. Insatserna behöver vara kunskapsbaserade, samordnade, riskbaserade och adaptiva för att vara ändamålsenliga och väl avvägda.

Resultatmål

Tydligt motiverade, ändamålsenliga, väl avvägda och samordnade kontrollinsatser av fiske och handel planerade, genomförda och rapporterade årligen.

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (Effektmål)

Minskad dödlighet av europeisk ål till följd av olagligt fiske och handel

Ansvariga myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten (samordnande)

Jordbruksverket

Kustbevakningen

Livsmedelsverket

Länsstyrelserna, inklusive förordnade fisketillsynspersoner

Naturvårdsverket

Tullverket

Genomförande

Exakt vilka insatser som ska genomföras planeras som del av övergripande kontrollplaner för respektive förvaltningsområde (fiske, artskydd, livsmedelskontroll, etc.) och utifrån tillgänglig kapacitet och resurser. Insatserna baseras på kontinuerlig kunskapsinhämtning och riskanalys. Planering, genomförande och uppföljning av insatser samordnas mellan ansvariga myndigheter och kopplas an till löpande processer inom t.ex. artskyddskontroll, spårbarhet och fiskerikontroll där fler myndigheter kan vara berörda (t.ex. Kommuner, Polismyndigheten). För att kunna upptäcka olagligt ålfisket eller handel med ål behöver de som utför kontrollen ha kunskap om ålfiske i allmänhet, men framförallt erfarenhet och kunskap om hur det olagliga ålfisket bedrivs. Kunskapsutbyte och utbildning är därför en viktig förutsättning. Se vidare åtgärden *Förtydligat bemyndigande och samordning för av kontroll och tillsyn av ålfiske och handel med ål*.

Följande insatser har lyfts som relevanta för att förbättra kontroll och tillsyn av ålfiske och handel med ål. De ska utformas på ett ändamålsenligt sätt som del av löpande verksamhet och utifrån övergripande prioriteringar och resursram:

- Kontroller i handelsledet inklusive kontroller av införsel/utförsel av ål och ålprodukter mellan EU länder.
- Fortsatta, och utökad geografisk spridning (även inland) av, landningskontroller för att verifiera att rapportering av landningar är korrekt och stämmer med vidare rapportering i handelsledet. Landningskontrollerna krävs för att stävja fel-/underrapportering av landningar vilket kan bidra till upptäckt av eventuellt olagligt fiske och handel, samt säkerställa korrekt uppskattning av fiskeridödligheten av ål i Sverige.
- Fortsatta, och utökad geografisk spridning (även inland) av, fältkontroller av fiskeverksamhet (t.ex. med båt och drönare) för att upptäcka, dokumentera och samla underlag till lagföring av olagligt fiske.
- Kontroll av förbudsperioder.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden: Fiske och fiskerikontroll, artskydd, samt handel och livsmedel. Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen.

10. Information om regler för ålfiske och handel med ål

Åtgärdsområde

Minska fiskets påverkan

Förvaltningsområde

Östersjön (kustområde)

Västerhavet (kustområde)

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

Gulål, blankål

Motivering

Omfattningen av olagligt fiske och handel med ål är svår att uppskatta, men tillslag visar att det är en verksamhet som fortgår. Fortsatta och förstärkta insatser för att stoppa olagligt fiske och handel är viktigt för att insatser för att förbättra vandringsmöjligheter, och nuvarande begränsning av lagligt fiske, ska få effekt.

Allmänheten och aktörer inom fiske och handel spelar en viktig roll i att säkra att regler för fiske och handel med ål efterlevs. För att kunna följa reglerna för ålfiske och handel och hjälpa till att se till att andra följer reglerna, behöver de en god förståelse om reglernas utformning och motivering, samt hur man rapporterar eventuella regelbrott.

Resultatmål

Uppdaterat informationsmaterial, websida och tipsfunktion främjar efterlevnad av regler för ålfiske och handel.

Förväntat bidrag till övergripande utvandringmål (Effektmål)

Minskad dödlighet av europeisk ål till följd av olagligt fiske och handel

Ansvariga myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten (samordnande)

Jordbruksverket

Kustbevakningen

Livsmedelsverket

Länsstyrelserna

Naturvårdsverket

Genomförande

Ansvariga myndigheter genomför informationsarbetet i samverkan med relevanta aktörer inom fiske och handel. Det kan inbegripa branschorganisationer för yrkesfiske-, fisketurism och handel, ideella organisationer och föreningar, universitet och museer. Informationsarbetet kopplar an till löpande processer inom t.ex. artskyddskontroll, spårbarhet och fiskerikontroll där fler myndigheter kan vara berörda (t.ex. Kommuner, Polismyndigheten).

Som del av informationsarbetet ingår att tillgängliggöra och aktivt föra ut uppdaterad information om regler för ålfiske och handel, samt när och hur man tipsar om potentiellt olaglig verksamhet.

Informationen ska riktas och anpassas både till allmänhet (inklusive barn och unga) och aktörer med anknytning till ålfiske och handel. För att ge motivation för regelefterlevnad ska det ingå i kampanjen att sprida kunskap om värdet och vikten av att bidra till ålbeståndets återhämtning.

Finansiering och detaljerat utförande av åtgärden utarbetas vidare av ansvariga myndigheter.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden: fiske och fiskerikontroll, artskydd, handel och livsmedel. Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen.

11. Art- och ursprungsspecifik rapportering av handel med ålprodukter

Åtgärdsområde

Minska fiskets påverkan

Förvaltningsområde

Östersjön (kustområde)

Västerhavet (kustområde)

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

Gulål, blankål

Motivering

Omfattningen av olaglig handel med ål är svår att uppskatta men tillslag visar att det är en verksamhet som fortgår. Fortsatta och förstärkta insatser för att stoppa olaglig handel är viktiga för att insatser för att förbättra vandringsmöjligheter, och nuvarande begränsning av lagligt fiske, ska få effekt.

Endast europeisk ål (*Anguilla anguilla*) omfattas av CITES och artskyddsförordningen, och nuvarande rapporteringskrav omfattar framförallt levande ål. Partier av levande ål, samt kylda och frysta produkter av ål som omfattas av krav på information om handelsbeteckning, ska lämna sådan information på artnivå. För tillfället saknas i vissa fall information om vilken art av ål som ingår i olika ålprodukter då enbart släktet anges, vilket gör det svårt att kontrollera om produkten är olaglig. Kraven på och uppföljningen av rapportering och spårbarhet av ålens art och ursprung kan därför behöva stärkas för handel med ålprodukter inom och utanför Sverige och EU.

Resultatmål

Ändrade bestämmelser för och/eller förbättrad efterlevnad av rapporteringskrav för artspecifik rapportering av ålprodukter i handel inom och utanför Sverige och EU.

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (Effektmål)

Minskad dödlighet av europeisk ål till följd av olagligt fiske och handel

Ansvariga myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten (samordnande)

Länsstyrelsen

Tullverket

Genomförande

Se över och vid behov verka för revidering av och/eller bättre uppföljning av regler för rapportering och kontroll av handel med ålprodukter nationellt, samt inom relevanta ramverk för handel inom EU och internationell handel.

Finansiering och detaljerat utförande av åtgärden utarbetas vidare av ansvariga myndigheter.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden: Fiske och fiskerikontroll, artskydd, samt handel och livsmedel. Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen.

12. Översyn av rapporteringskrav för landning och sumpning av ål

Åtgärdsområde

Minska fiskets påverkan

Förvaltningsområde

Östersjön (kustområde)

Västerhavet (kustområde)

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

Gulål, blankål

Motivering

Omfattningen av olagligt fiske och handel med ål är svår att uppskatta men tillslag visar att det är en verksamhet som fortgår. Fortsatta och förstärkta insatser för att stoppa olagligt fiske och handel är viktiga för att insatser för att förbättra vandringsmöjligheter, och nuvarande begränsning av lagligt fiske, ska få effekt.

För att kunna kontrollera och spåra att ål som förvaras i sumpar och sedan går vidare till handel är fiskad enligt gällande lagar och regler, behövs mer detaljerad fångstrapportering. Fångster från olika fiskeresor behöver rapporteras separat till första saluföring för att förbättra spårbarheten och undvika risken att olagligt fångad ål förs in i handelskedjan som lagligt fiskad ål.

Resultatmål

En anpassning av bestämmelserna om fångstrapportering, sumpning och spårbarhet av ål till EU:s reviderade krav på sammansättning av partier och spårbarhet i leveranskedjan

Förväntat bidrag till övergripande utvandringmål (Effektmål)

Minskad dödlighet av europeisk ål till följd av olagligt fiske och handel

Ansvariga myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten (samordnande)

Kustbevakningen

Länsstyrelserna, inklusive förordnade fisketillsynspersoner

Genomförande

För fisket i havet utreda vilka anpassningar av eller kompletteringar till nuvarande bestämmelserna om fångstrapportering, sumpning, vägning och saluföring inklusive spårbarhet

av ål som behöver göras för att efterleva EU:s reviderade krav på sammansättning av partier och spårbarhet i leveranskedjan.

För fiske i inlandsvatten utreda vilka anpassningar av eller kompletteringar till nuvarande bestämmelserna om fångstrapporering, sumpning och saluföring av ål som behöver göras för att efterleva EU:s reviderade krav på sammansättning av partier och spårbarhet i leveranskedjan.

Införa nödvändiga bestämmelser om fiske och saluföring av ål inklusive spårbarhet.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning för fiske och fiskerikontroll, se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen.

13. Förbättra kunskap om påverkan från säl och skarv på ålbeståndet

Åtgärdsområde

Förstå och hantera andra påverkansfaktorer

Förvaltningsområde

Östersjön (kustområde)

Västerhavet (kustområde)

Avrinningsområden till Västerhavet (inlandsvatten)

Avrinningsområden till Östersjön (inlandsvatten)

Livsstadium

Glasål (ålyngel), gulål och blankål

Motivering

Att känna till och kvantifiera alla typer av påverkan på ålens dödlighet är en central del av förvaltningen och beståndsuppskattningar. Ålen påverkas både av naturlig dödlighet, såsom till exempel predation, och den dödlighet som orsakas av människan. Både storskarv och sälar, framför allt gråsäl och knobbsäl äter ål, antingen genom att jaga födan naturligt eller genom att äta ål som sitter fast i fiskeredskap. Bättre kunskap behövs om hur naturlig predation påverkar möjligheterna att uppnå målen för ålförvaltningen i Sverige, framför allt om storskarvens påverkan på ålbeståndet under alla dess livsstadier samt predatorers påverkan på ålfiske.

Resultatmål

Förbättrad kunskap om hur naturlig predation påverkar möjligheterna att uppnå målen för ålförvaltningen i Sverige samt vidta relevanta åtgärder.

Förbättrade beståndsuppskattningar, där dödlighet från predation ingår.

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (Effektmål)

Dödlighet från predatorer beaktas på ett korrekt sätt i beståndsuppskattning och i uppföljning av förvaltningsplaner för ål.

Ansvariga myndigheter

Havs- och vattenmyndigheten (samordnande)

Naturvårdsverket

Genomförande

I förvaltningsplanerna för storskarv (Naturvårdsverket), knubbsäl och gråsäl (Havs- och vattenmyndigheten) bör det tydligt framgå att kunskapen ska öka om, hur och i vilken omfattning dessa predatorer påverkar fiskbestånden, inklusive ålen, i svenska vatten, samt eventuella möjligheter att vid behov vidta åtgärder för att förbättra möjligheterna till fiskbeståndens återhämtning.

Lagstiftning/regelverk

Ej aktuellt.

14. Förbättrad kunskap om förekomst av gulål på kusten

Åtgärdsområde

Förbättra beståndsovervakning

Förvaltningsområde

Östersjön (kustområde)

Västerhavet (kustområde)

Livsstadium

Gulål

Motivering

Naturligt invandrande ål stannar antingen kvar i kustområdena i havet eller fortsätter sin vandring upp i sötvatten. Kustområdenas betydelse som uppväxtmiljöer för ål är dock relativt okänd.

Beståndsovervakning av gulål på kusten behöver förbättras för att öka kvaliteten i beståndsuppskattningarna och förstå storleken av ålbeståndet. Sådan kunskap är viktig för att vidta effektiva åtgärder för att återställa ålbeståndet och för att kunna följa upp vidtagna åtgärders effekter.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Ices arbetsgrupp för europeisk ål (WGEEL) medlemsländerna att upprätta nya tidsserier eller att rapportera befintliga tidsserier från havet, nära kusten och i öppna vatten. Tidsserier som beskriver förekomst av naturligt invandrad gulål kan fungera som ett index och en möjlighet att följa förändringar.

Resultatmål

Förbättrad data om förekomst av gulål i frånvaro av direkt rekryteringsdata i kustmiljöer.

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (Effektmål)

Resultaten kan bidra till att informera förvaltningen om skyddade områden och framtida förvaltningsbeslut, som till exempel om det är tillräckligt att stänga det kustnära fisket utan att samtidigt säkerställa fri passage till inlandets habitat för att uppnå målen för utvandrande blankål. Vid ett fortsatt minskande av yrkesfisket är en fiskerieroende provtagning den enda metod som kan användas för att utröna om och huruvida rekrytering och utvandringen av blankål från Östersjökusten ökar eller minskar.

Ansvariga myndigheter

Havs och vattenmyndigheten

Genomförande

Det finns redan framtagna standardiserade fiskerioberoende undersökningstyper som skulle lämpa sig för undersökning av gulål längs Östersjökusten. Standardiserade djupstratifierade ryssjefisken utförs redan inom kustfiskövervakningen på västkusten. Undersökningarna bör omfatta flera provfiskeområden längs den svenska Östersjökusten och utformas för att generera tidsserier över fångst per ansträngning (CPUE) för gulål, inklusive storleksfördelning. Ryssjor fångar även andra fiskarter som vanligen inte fångas i nät, i syfte att förbättra kunskapen om kustens fisksamhällen och förekomst av främmande arter. Finansiering föreslås delas mellan DCF och kustfiskövervakningen. Tidigt genomförande möjliggör snabb datainsamling och användning i framtida analyser.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden: EU:s datasamlingsförordning. Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen.

15. Förbättrad kunskap om utvandring av blankål från Östersjön

Åtgärdsområde

Förbättra beståndsövervakning

Förvaltningsområde

Östersjön (kustområde)

Livsstadium

Blankål

Motivering

Konsekvent insamling av biologiska och miljörelaterade data är en grundförutsättning för förvaltning och bedömning av ålbeståndet. Data över ål i olika livsstadier behöver kompletteras för att bättre skatta utvecklingen för delbestånd och utvärdera effekter av genomförda åtgärder. Kunskapen om blankålsutvandringen behöver förbättras för att kunna skatta delbeståndet i Östersjön.

Resultatmål

Förbättrat dataunderlag och uppskattningar av blankålsutvandringen från svenska vatten.

Förväntat bidrag till övergripande utvandringsmål (Effektmål)

Att utföra en effektiv övervakning på ål, som skapar ett tillförlitligt kunskapsunderlag om mängden ål och huvudsaklig migrationsperioden för utvandrande blankålar från Östersjön.

Ansvariga myndigheter

Havs och vattenmyndigheten

Genomförande

Fångst och återfångst av blankålar som vandrar och den huvudsakliga migrationsperioden för utvandrande blankålar ger kunskap som bidrar till beräkningen av den totala blankålsutvandringen. I dagsläget rapporteras blankålsdata från fiskeriberoende undersökningar med bottengarn utmed kusterna i centrala och södra Östersjön, vilka behöver kompletteras/ersättas med fiskeriberoende undersökningar för att säkra ett tillförlitligt kunskapsunderlag över utvandringen av blankål från Östersjön. Ett minskande yrkesfiske förutsätter en utökad fiskeriberoende provtagning för att möjliggöra fortsatt uppföljning av mängden utvandrande blankål samt om blankålsutvandringen från Östersjödkusten minskar eller ökar.

Ta fram och nyttja nya vetenskapliga metoder inom miljöövervakning och applicera dessa på ål, samt att använda och tillämpa alternativa, icke-invasiva provtagningsmetoder som bibehåller

nuvarande dataserier. Modeller som kan använda CPUE-data behöver utvecklas för uppskattning och uppföljning av gulålsbeståndet i kustvattenområdet.

Lagstiftning/regelverk

Lagstiftning inom följande områden är relevant för åtgärden:

EU:s datasamlingsförordning

Se vidare stycke 8 i förvaltningsplanen.